

VÄRLDEN GENOM SONEN

Kristian Lundbergs författarskap står i aktiv relation till en politiskt radikal kristendom. I sin nya bok, *Requiem över en förlorad son*, betraktar han vår samtida verklighet med det döda barnet och den offrade Kristus som okular. Evelina Stenbeck har läst boken.

Lyssna på recensionen? Klicka på pilen!]

I Kristian Lundbergs författarskap sammanförs vardagens rutiner och dagarnas monotona gång med ett underliggande lidande – hans texter innehåller ofta ett element av kris som bildar det lyriska uttryckets kontrapunktiska nerv. I romanen *Yarden* (2009) skildrar Lundberg omställningen mellan kultur- och kroppsarbete i Malmö hamn. I diktsamlingen *Vi är de döda, nu snart* (2014) fortgår flyktingförvar och deportationer samtidigt som ett personligt familjedrama återkallas ur minnet. I Lundbergs nya diktsamling *Requiem över en förlorad son* förlöper dagarna i Malmö märkligt nog som om ingenting hade hänt, trots att diktaren blöder ut sin smärta över sidorna.

Requiem över en förlorad son är uppdelad i tre delar. Den första, ”Jennys bok” börjar i denna vardag, en ”sen eftermiddag / en dag närapå vilken som helst i veckan”, det skulle kunna vara en onsdag eller en torsdag, inget särskilt utmärker den, varken temperatur eller valutatransaktioner. I det välkända introduceras något oförutsett och nytt, ”ett namn och att han dog”. Detta, att vardagen fortsätter trots att krisen ständigt pågår är den motor som driver

dikten framåt mot bokens andra, obetitlade och längsta del i vilken gatorna kring S:t Knuts torg spelar en betydande roll. Lundberg beskriver de gamla arbetarbostädernas förvandling i ett av Malmös numera dyraste kvarter, dess baksida med kyrkogården som skärs mitt itu av Industrigatan och som besöks av lika många sörjande som joggare. Den tredje och avslutande delen heter "De fem sångerna" och tar explicit avstamp i den kristna liturgin. Centrala moment ur mässan så som "Kyrie", "Gloria", "Credo", "Sanctus" och "Agnus Dei" förstärker den tematik som läsaren redan med titeln inställt sig på: *Requiem över en förlorad son* är ett försök till en samtida dödsmässa över något för oss avgörande som har gått förlorat. Frågan är bara vad.

Vi börjar i Malmö, den förgångna arbetarstaden som kommit att bli ett omisskännligt och återkommande motiv i Lundbergs litterära värld, så även i *Requiem över en förlorad son*. Ett torn och en bro har byggts och nu är staden förändrad. Historiens skuggor tycks bortmotade från stadsdelen S:t Knuts surdegsbagerier och naturvinsbarer. Mäklare och förpackningsmotståndare samlas runt det stenbelagda torget med sina återanvända glasburkar och lånade miljoner. Lundberg vägrar orygglig låta sig bländas av all denna präktiga yta. Hans blick dras istället mot den nu nedlagda blomsterbutiken invid kyrkogården, ett par kvarter bort.

/.../

**steril fattig åkermark förklädd till bakgårdar,
enskilda odlingslotter för den mindre familjen
den som alltid rymmer en eller två döda barn
det här var utkanten av staden, det här var platsen
där ingenting gick att så eller skörda, intill ett av
områdets mer moderna hus kan du se resterna
av ett slags träskjul modell större
det påminner mest av allt om en träbarack
den här lokalen rymde tidigare en minimal
blomsteraffär specialiserad på det området krävde:
begravningskransar**

/.../

Greppet att ömsom betrakta platsen genom en förgången tid, ömsom ur detta nu är ett av de mest framträdande i Lundbergs poesi. Kvarteren kring kyrkogården lånar sig i hans dikt till en mer övergripande metaforik om liv och död. Bilden av en steril och åkerfattig mark glider sömlöst över till arbetarnas bakgårdar som i sin tur blir till odlingslotter där döda barn vilar i jorden. Döden, den symboliska och den faktiska, är inte oåtkomlig och befinner sig inte bortom det kända. Tvärtom löper den nära inpå livet. Det lilla skjulet i skuggan av de svindyra lägenheterna blir därmed en effektiv bild för det Malmö som både historiskt och i dag existerar i såväl sin forna fattigdom som i sin nyvunna form.

Jag bor bara en bit bort från S:t Knuts torg och tar ofta en kvällspromenad i området. Nästa gång jag går förbi kyrkogården stannar jag till. Där är boden. Den blir, precis som staden Malmö i *Requiem över en förlorad son* en utgångspunkt, ett fäste, ett sätt att orientera sig i en föränderlig värld. Från det fästet löper linor bundna till andra föreställningar om platser – i den här diktsamlingen ofta hämtade ur Bibelns symboliska landskap. Som i följande rader:

/.../
**det kan finnas andra platser, grönskande,
vilda som hemliga oaser, dagar väldiga
likt lejonets styrka, krossa inte pojken
när han leds ut bland andra pojkar, han
är vår, låt honom inte vara bland de redan
bortglömda, han är mer än bara skuggan**
/.../

Rörelsen mellan de faktiska platserna i Malmö och mellanöstern och den kulturella, religiösa eller politiska föreställningsvärld som omger dem skapar en öppenhet i dikten. Är det verkligen en platsens poesi som Lundberg skriver, eller fungerar Malmö snarare som en poetisk motor för det poetiska flödet? Platsen är naturligtvis inte slumpmässigt vald. Malmö är på många sätt en komplicerad stad att beskriva, den bär på en egen fiktion för alla som vill tolka den.

Det är därför svårt att känna att den brist dikten besjunger emanerar ur just platsen. I Lundbergs dikt verkar det faktum att Malmö förändrats snarare ge bränsle åt dikten. Den son som förärats en själamässa driver fortfarande runt mellan diktraderna som en osalig ande. Vem är han? Lundberg ger flera sinsemellan motstridiga bud. Sonen kan vara ett faktiskt barn som förlorats ("döden väger 2,6 kilo"), eller som i vissa passager en kristusgestalt:

/.../
**andas fram bilden av Kristus
led honom fram som ett djur eller ett barn
vi för till slakt, slå ihjäl den sonen**
/.../

Sonen kan till och med vara en dotter som på diktsamlingens avslutande sidor. I en lång passage glider dikten över från ett berättande till ett direkt tilltal. Sonen har åter förvandlats från kristen symbol till en samtida levande kropp, flyktingens, och talet riktas nu mot ett du:

/.../

**du skall vara utan giltiga papper,
du skall ha vilat nerbäddad i en mögelskadad källare,
ni skall ha delat på en madrass,
ni skall ha delat på en wc-stol
som sällan fungerar,
vattnet ni dricker av skall smaka rost,
vara tungt och brunt, ni skall drabbas av eksem,
fläckar över hela kroppen, variga bölder av smuts,
du som bor i den där källaren,
delar den med 14 andra män,
du kommer inte ha en angiven ålder,
du skall inte ha en plats där du är född och uppvuxen,
de kommer att röntga dina tänder, dina handleder,
de kommer att säga att du antingen är 14 år eller 22, du
vet sedan länge att det inte finns plats för dig,
du vet att du bara finns till som en samling muskler
klädd i smutsig hud,
/.../**

Som tidigare är kristendomen en viktig aspekt av Lundbergs dikt. Den skänker diktaren en tradition, ett språk, en högstämmd ton och en bildskatt – men också välkända motiv att bearbeta, utnyttja, återbruka. *Requiem över en förlorad son* är exempelvis första delen av en trilogi, eller vågar jag säga treenighet? I så fall är det kring fadern som dikten kretsar. Och visst går det att förstå diktjaget som den övergivne sonen när han ensam, utan guds ansikte vilande över sig, vänder sig direkt till ett tyst och otillgängligt faderligt du:

**/../
det är en stark vind genom trädskronorna
du var satt till att vakta oss
du var placerad högst upp i tornet
det gick att se dig som en glittrande stjärna
/.../**

Lundberg uttrycker en längtan efter en högre instans som kan både straffa och förlåta och tycks därmed peka på en oförmåga i vårt samhälle att erkänna oss skyldiga. Psykoanalytikern Jacques Lacan hade kallat det för faderns lag. I ständig jakt på stimulans och njutning misslyckas vi radikalt med den grundläggande handlingen att återskapa vår oskuldsfullhet och ångra våra synder. Vi kan därför inte heller få någon förlåtelse. Lundberg skriver:

**/.../
ingen ropar hem oss, vi är redan hemma
det står nedtecknat att vi inte skall frukta
det är sagt så, vi blev lovade det**

**frukta intet och vi var intet, vi var allt det
gick att frukta, ditt ansikte, kristuslikt, avskalat
/.../**

Förlusten kanske därför gäller fadern, snarare än sonen, som blir ställföreträdande för den brist som inte låter sig fångas. Den syndare som ångrat sig och återvänt till gud finns inte, det är därför Lundberg ser som sin uppgift att hålla en dödsmissa över honom. En sådan tolkning rimmar fint med lidandet som poetisk hållning och med sonen som en öppen referent. Det är också så man bör förstå Lundbergs sammanhållna stil och högstämda ton.

Det är viktigt att dröja vid detta, avslutningsvis. Det tvivel som den frånvarande fadern innebär riktas inte mot språket i sig – trots att Lundberg i vad som måste betraktas som ett diktarens anslag skriver att han ”önskar det gick att inleda den här dikten / med en enda rad så fylld till brädden av ljus / att den svämmar över sina gränser, antänds” – utan mot den brist eller frånvaro som den öppna referenten ”sonen” innebär.

I kontrast till den högstämda tonen och det bibliska språket framträder en vardag som med sin mänsklighet, sin synd, sitt högmod, sitt hopp och sin förtvivlan står orustad inför det faktum att något saknas oss.

Lyrik

Requiem över en förlorad son

Kristian Lundberg

Lindelöws, 2019